

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК: 352:332.02

[https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-4\(10\)-196-207](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2020-4(10)-196-207)

Горблюк Сергій Анатолійович,

кандидат наук з державного управління, докторант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом, Національна академія державного управління при Президентові України, 03057, м. Київ, вул. Антона Цедіка, 20, тел.: (044) 481-21-55, e-mail: s.horbliuk@academy.gov.ua, <http://orcid.org/0000-0002-5031-2497>.

СТАНОВЛЕННЯ ПОЛІТИКИ РЕВІТАЛІЗАЦІЇ МІСТ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА ФРАНЦІЇ

Анотація. У статті узагальнено досвід становлення політики ревіталізації міст у Великій Британії та Франції. Визначено, що цей процес супроводжувався ухваленням відповідних законодавчих актів і програм підтримки, а також створенням профільних інституцій. При цьому відсутній єдиний підхід щодо формування політики ревіталізації міст, який здебільшого залежить від побудови публічної влади в кожній державі. Розкрито особливості Великої Британії з децентралізованою моделлю впровадження ревіталізації та Франції, у якій державна політика розвитку міських територій історично здійснюється на засадах централізації.

Обґрунтовано ключову роль органів місцевого самоврядування, громадськості у формуванні моделі ревіталізації міста за принципом “знизу вгору”. Акцентовано увагу на створенні з цієї метою локальних партнерств у Великій Британії та впровадження міських контрактів у Франції). Разом з тим, важливою особливістю ревіталізації міст є активне залучення представників приватного сектору та їх фінансових ресурсів до впровадження відповідних проектів.

Розглянуто еволюцію інструментів ревіталізації міст у досліджуваних державах, яка демонструє поступову зміну їхньої спрямованості від житлових питань, стимулювання розвитку підприємницької діяльності та зайнятості, поліпшення якості й доступності публічних послуг на zdegradovaniх міських територіях до концепції сталого розвитку міст.

Розроблено пропозиції щодо формування публічної політики ревіталізації міст в Україні, які стосуються необхідності закріплення за центральним органом виконавчої влади України відповідальності за формування та реалізацію державної міської політики; розроблення на державному рівні програмного документу, що регулюватиме державну міську політику, включаючи ревіталізацію zdegradovaniх територій; визначення основних засад підготовки, проведення, оцінювання ревіталізації варто в окремому нормативно-правовому акті; передбачення реалізації на

конкурсній основі пілотних проєктів ревіталізації міст за рахунок коштів державного бюджету тощо.

Ключові слова: ревіталізація міста, zdegradovana територія, зарубіжний досвід, Велика Британія, Франція, міська політика, сталий розвиток.

Horbliuk Serhii Anatoliyovich,

PhD in Public Administration, Postdoctoral Student of the Department of Regional Administration, Local Self-Government and Urban Management, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, 03057 Ukraine, Kyiv, A.Cedika st., 20, tel.: (044) 481-21-55, e-mail: s.horbliuk@academy.gov.ua, <http://orcid.org/0000-0002-5031-2497>.

FORMATION OF URBAN REVITALIZATION POLICY IN GREAT BRITAIN AND FRANCE

Abstract. The article summarizes the experience of developing urban revitalization policy in Great Britain and France. It has been defined that this process was accompanied by adopting relevant legislation and support programs, and also by establishing specialized institutions. However, there is no unified approach to the formation of urban revitalization policy, which largely depends on the structure of public power in each state. The author has outlined the distinctive characteristics of Great Britain, with a decentralization model of implementing revitalization, and France, where the state policy of urban development is historically carried out on the basis of centralization.

The key role of the public and local self-government bodies in designing the model of urban revitalization based on the «bottom up» principle has been substantiated. The emphasis is put on the establishment of local partnerships for this purpose in the United Kingdom and the implementation of urban contracts in France. At the same time, the active involvement of the private sector representatives as well as their financial resources in the implementation of relevant projects is an essential feature of urban revitalization.

The article examines the evolution of urban revitalization tools in the studied countries, which demonstrates a gradual change in their focus: from housing issues, encouraging the development of entrepreneurship, enhancing employment, improving the quality and accessibility of public services in degraded urban areas to the concept of sustainable urban development.

The author has formulated the proposals concerning the formation of public policy of urban revitalization in Ukraine, which relate to the necessity of assigning the responsibility for the formation and implementing state urban policy to the central executive body of Ukraine; the state-level development of a program document that will regulate the state urban policy, including the revitalization of degraded areas; defining the basic principles of drafting, carrying out, and estimating the revitalization in a separate regulatory legal act; providing for the implementation of pilot projects for urban revitalization on a competitive basis at the expense of the state budget, etc.

Keywords: urban revitalization, degraded territory, foreign experience, Great Britain, France, urban policy, sustainable development.

Постановка проблеми. Обмежена ефективність ринкових механізмів для вирішення проблем занепаду міських територій спричинила до необхідності формування політики ревіталізації міст у державах Старого континенту [1, с. 23], набуваючи цілісних ознак з 1970-х рр. минулого століття. Першою європейською державою, яка усвідомила необхідність публічного втручання для подолання кризових явищ розвитку міст, була Велика Британія. При цьому держава завжди вважалася представником ліберального підходу до вирішення соціально-економічних питань. Не була осторонь проблем відновлення міст і Франція.

Нормативно-правові та інституційні положення, розроблені цими державами в той час, були піддані подальшим змінам. Проте немає сумніву, що їх впровадження значно полегшило планування та впровадження комплексних програм відродження багатьох західноєвропейських міст. Постійна еволюція публічної політики ревіталізації виникає з необхідності адаптувати її інструменти до економічних, соціальних та екологічних чинників розвитку урбанізованих територій та мінливих потреб їх мешканців.

Досвід, який мають Велика Британія та Франція у цій сфері, свідчить про постійне вдосконалення підходів до ревіталізації, її цілей, використовуваних інструментів, а також дозволяє оцінити їх ефективність. Україна, будучи високо урбанізованою державою, переживає здебільшого ті ж проблеми міського розвитку, з якими стикалися економічно розвинені держави в різні часи свого існування. Утім, слід зазначити, що в Україні до цих пір не

вироблено достатніх інструментів подолання кризових явищ розвитку міст (бідність, суспільне виключення, незадовільні умови проживання, безробіття, низька ділова активність тощо). Це актуалізує необхідність дослідження передового зарубіжного досвіду становлення публічної політики ревіталізації міст, а також на цій основі розроблення пропозицій щодо її формування в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деградація міських територій є проблемою, з якою Західна Європа бореться ще з періоду промислової революції. Цей процес не був позбавлений уваги зарубіжних науковців того часу, ставши предметом наукових досліджень ще з 60-70-х рр. минулого століття [2, с.17]. Так, з того часу в теорії і практиці публічного управління виокремлюється окремий напрям – ревіталізація міських територій. За цей період розроблений інструментарій ревіталізації міст продемонстрував різні результати, стосовно подолання кризових явищ розвитку міст [3-6]. Натомість поодинокі наукові дослідження ревіталізації міст в Україні охоплюють лише окремі аспекти цього явища, зокрема модернізації промислових об'єктів, розвитку історичних середмість, об'єктів архітектури і культурних центрів міст. Проте вони не висвітлюють теоретико-методологічних засад формування публічної політики ревіталізації міст в Україні. Це в свою чергу вимагає належного наукового обґрунтування, використовуючи досвід становлення відповідної політики, насамперед, тих держав, у яких еволюція правових та інституційних інструментів відродження міст забезпечила

подолання кризових явищ розвитку територій.

Мета статті – узагальнення досвіду становлення політики ревіталізації міст у Великій Британії та Франції, розроблення на цій основі пропозицій щодо формування публічної політики ревіталізації міст в Україні.

Виклад основного матеріалу. Ревіталізація – це відповідь органів публічної влади на накопичення численних проблем у містах. Вона полягає у цілісному і комплексному баченні та діях, які ведуть до вирішення міських проблем шляхом постійного поліпшення економічних, соціальних та екологічних умов на zdegradovaniх територіях. За ідеєю ревіталізації стоїть віра у потребу та ефективність публічного втручання, коли ринкові сили не можуть змінити незадовільну ситуацію. Так, бажаючи протидіяти дедалі більш поширеній деградації міських територій, у 1968 р. британський уряд оголосив про так звану Міську програму (ang. Urban Programme), яка полягала у наданні місцевим органам влади грантів (до 75% видатків) з метою поліпшення освіти, житлового господарства та соціальної допомоги в найбільш бідних міських районах. Проте їх ефективність була незначною, оскільки підтримка зосереджувалася головним чином на нейтралізації негативних наслідків деградації у містах, ігнорувавши розгляд їх причин. Подальше прийняття закону про внутрішні міські території (ang. Inner Urban Areas Act, 1978 р.) створило умови, при яких центральний уряд став активним партнером місцевих органів влади у залученні приватного капіталу для відродження zdegradovaniх міських територій [3, с.27]. У свою чергу це

збіглося із зміною урядового підходу до розвитку міст, зокрема відходом від сприяння урбанізації нових територій на користь ефективного загосподарювання раніше обжитих міських територій. Співпраця консервативного уряду з органами місцевого самоврядування була спрямована на активізацію участі приватного сектору в проєктах ревіталізації (насамперед, у програмуванні та фінансуванні). Інструментами такої активізації було визначено заходи щодо створення позитивного інвестиційного клімату, просування моделі публічно-приватного партнерства, створення підприємницьких зон або установ міського розвитку (ang. Urban Development Corporations). Такі установи займалися здебільшого правовою та технічно-інфраструктурною підготовкою zdegradovaniх територій для інвестування приватними партнерами [4, с.8].

Орієнтація зусиль центральної влади на поліпшення фізичної якості міських територій була характерною рисою британської політики ревіталізації у 1980-х рр. XX ст. Заходи, вжиті в той час, заохочували приватних інвесторів до участі в програмах ревіталізації, сприяючи реалізації великих проєктів будівництва. Завдяки ним їм вдалося економічно активізувати багато занепадаючих районів міст. Такий підхід до ревіталізації, незважаючи на позитивні економічні, просторові та естетичні результати (новостворені об'єкти, як правило, були офісними і комерційними, їх будівництво призвело до появи нових робочих місць) не сприяв вирішенню усіх проблем у кризових районах, зокрема подолання бідності та соціального виключення.

Інтегровані програми ревіталізації міст у Великій Британії з'явилися з початком останнього десятиліття ХХ-го століття. З того часу в політиці органів публічної влади переважає ідея, що будь-який процес ревіталізації повинен мати на меті подолання максимально можливого діапазону явищ деградації, дотримуючись при цьому принципу сталого розвитку [1, с.32]. Поряд з цим відбувалося запровадження конкуренції у залученні публічних коштів для цілей ревіталізації на противагу тодішній моделі “зверху вниз” (top-down model). Таким чином запроваджувалася ревіталізація за принципом “знизу вгору” (bottom-up model), ініційована органами місцевого самоврядування з довгостроковою візією розвитку та стратегією ревіталізації, розробленою у співпраці з приватними партнерами та місцевою громадою.

Кінець 1990-х рр. приніс чергову зміну у британській політиці ревіталізації, що полягала у відмові від використання програм відновлення міст як інструмента стимулювання їх економічного зростання та зосередження зусиль на вирішенні соціальних проблем, а також поліпшенні умов функціонування публічних установ. Акцент на соціальній згуртованості також супроводжувався новим баченням міської політики з урахуванням принципів належного проектування, соціального благополуччя та екологічної відповідальності. Важливого значення набувало просування концепції архітектурно компактних міських центрів. Перевага надавалася одно- та багатоквартирним будинкам з комерційними вулицями, що забезпечують доступ до численних

роздрібних і сервісних точок, розвинутого громадського транспорту на раніше обжитих територіях [1, с.33]. Реалізація цієї стратегії вимагала розширеного співробітництва органів публічної влади на центральному, регіональному та місцевому рівнях. Для того, щоб ця співпраця проходила безперебійно, у 1999 р. було створено Національне агентство з відродження територій “Партнерство для Англії” (English Partnerships), а також вісім агенцій регіонального розвитку. Вони швидко впровадили низку різноманітних програм підтримки економіки та конкурентоспроможності британських регіонів, сприяли просторовому відродженню кризових зон, а також підвищенню якості регіонального соціального капіталу [4, с.14].

Через Національне агентство уряд фінансував ревіталізацію міст, вирішуючи які проекти реалізовувати. Створені на центральному рівні інституції відповідали за нагляд та фінансовий аудит таких проектів. Найважливіша з них – Міністерство з питань житла, громад та місцевого самоврядування (Ministry of Housing, Communities and Local Government), яке відповідає за координацію міської політики, житлового будівництва, територіального планування та будівельних норм, а також розроблення стратегії боротьби з соціальною виключенням і безпритульністю.

У свою чергу відповідальність за процеси ревіталізації на локальному рівні було покладено на місцеві стратегічні партнерства (Local Strategic Partnerships), до яких увійшли представники органів публічного управління, неурядових організацій, приватного сектору та мешканців територій.

Перші такі партнерства були створені в 2000 р. і були обов'язковими для центрів, що використовують урядовий фонд відновлення найбільш здеградованих територій у Великій Британії (Neighbourhood Renewal Fund) [1, с.50].

Окрім місцевих стратегічних партнерств слід виділити такі організації, які з-поміж інших відповідають за процеси ревіталізації та стимулювання економічного зростання територій на локальному рівні:

- установи міського розвитку (Urban Development Corporations) – організації, відповідальні за комплексну підготовку територій для проектів ревіталізації;

- компанії міської регенерації (Urban Regeneration Companies) – приватні компанії, створені за угодою між регіональними та місцевими органами влади й представниками бізнес-спільноти, їх основним завданням є розробка та впровадження сталої стратегії ревіталізації здеградованих територій, а також координація інвестиційних планів публічного і приватного секторів;

- компанії економічного розвитку (Economic Development Companies) – функціонують подібно до організацій міської регенерації, проте крім реалізації стратегій ревіталізації, вони також впроваджують заходи стимулювання місцевого економічного зростання;

- локальні партнерства підприємств (Local Enterprise Partnerships) – добровільні угоди між органами місцевого самоврядування та представниками бізнесу з метою визначення місцевих економічних пріоритетів і стимулювання економічного зростання.

З початком XXI ст. британська політика ревіталізації фокусується на заходах, спрямованих на стимулювання

міських територій до сталого економічного зростання. Цілями ревіталізації визначаються одночасно поліпшення як фізичного простору, рівня життя, доступності та якості муніципальних послуг, так і екологічних характеристик здеградованої міської території. Таким чином екологічні проблеми та імператив сталого розвитку містяться майже в кожному проекті ревіталізації британських міст.

Як вже було згадано, в другій половині XX ст. деградація міського простору позначилася не лише на Великій Британії, а й на державах континентальної Європи. Проте причини кризи були дещо відмінні ніж у британських містах. Особливо слід відзначити становище французьких міських територій у 1950-1975 рр. У той час французька міська політика була зосереджена в основному на житлових питаннях. Доступ населення до житлових об'єктів став головною метою діяльності центрального уряду з розробки планів перетворення нерозвинених приміських районів у великі житлові масиви, які в міру соціально-економічного розвитку значно поступалися центральним районам [5, с.33-34]. Вже на етапі планування розвитку периферійних територій було зроблено припущення, що поселення працюючого населення у новостворених житлових комплексах має стати проміжним кроком на шляху до власних будинків, розташованих на периферії. Ця концепція завершилася в 1970-х рр, коли більшість мешканців тодішніх квартир перейшли в односімейне житло, а їхнє місце зайняли некваліфіковані іммігранти з Африки та Туреччини [6, с.9]. Зміни в соціальному складі житлових районів збіглися з крахом французь-

кої економіки, яка виникла в результаті нафтового шоку 1973 р. Зростання безробіття, деградація житлового господарства, погіршення умов життя, бідність, дискримінація та соціальне виключення мігрантів призвели до вуличних заворушень у кількох містах Франції, що привело уряд до усвідомлення масштабу кризових явищ, а також змусило переглянути міську політику.

Адже в повоєнний період розвиток міст відбувався у напрямі здебільшого формування негативного образу міських територій через розділення базових міських функцій у просторі (місце праці – житло) і відсутність належної міської інфраструктури, що існує в традиційній системі вулиць та кварталів забудови [5, с.50]. Уряд мав усвідомити, що внаслідок високого рівня централізації міської політики він був досить сильно відірваний від реального просторового, економічного та соціального становища кризових районів. Процеси деградації окремих районів міст часто “поширювалися” на сусідні райони. Це підтверджує обґрунтованість концепції сприйняття міста як єдиного організму, що складається з менших просторових одиниць, взаємопов’язаних і взаємопідтримуваних між собою.

Відхід від уособлення міського розвитку з проектами житлового будівництва до цілісного погляду на місто, з урахуванням функціональних і просторових ознак, є однією з найважливіших змін, що відбулися у французькій міській політиці наприкінці 1970-х рр. Водночас це стало початком політики ревіталізації у Франції як комплексу системних дій, ініційованих урядом для відновлення міських територій та

зменшення соціальної нерівності між її мешканцями [5, с.55]. Оновлений підхід до міського розвитку вимагав формування нових інституцій та правових інструментів, що уможливило б їх ефективне функціонування. Перша з них була створена на початку 1980-х років і мала служити децентралізації муніципальної політики, стимулюючи органи місцевого самоврядування ініціювати процеси ревіталізації за принципом “знизу вгору” шляхом укладання контрактів з центральними органами влади в рамках програми суспільної ревіталізації територій (Développement Social des Quartiers). Так, у 1984 р. було укладено відповідних контрактів уряду з 148 французькими містами [7, с.3].

Через чотири роки створено Міжвідомчу делегацію для міст (La Délégation Interministérielle á la Ville), яка була покликана визначати напрями розвитку державної міської політики та контролювати її бюджет. Також почав функціонувати Міжвідомчий комітет міст (Le Comité Interministériel des Villes), який займався виділенням фінансових ресурсів на виконання програм покращення соціально-економічних умов життя в містах. До складу Делегації увійшли представники міждисциплінарних команд соціологів, економістів, архітекторів та фахівців галузі статистики. Натомість Комітет об’єднав представників міністерств, відповідальних за конкретні аспекти містобудування (інфраструктура, навколишнє середовище, житлова політика, громадська безпека, культура, освіта тощо). У 1988 р. розпочала свою діяльність Національна рада міст (Le Conseil National des Villes) – наглядово-дорадчий орган, утворений

з представників місцевого самоврядування та експертів у сфері містобудування, економіки, соціології та соціальної економіки [5, с.57-58].

Початок наступного десятиліття – період, коли у французькій політиці ревіталізації можна було спостерігати значну невідповідність між декларованими положеннями та реалізованими програмами відновлення. З одного боку, уряд наголосив на необхідності інтегрованого підходу до вирішення міських проблем, створивши Міністерство міста (Ministère de la Ville) та підтримував комплексні проекти, пов'язані з різними аспектами функціонування міст. Водночас він значно розширив сферу співпраці з органами місцевого самоврядування та локальними партнерами, спираючись на так звані муніципальні контракти (contrat de ville). З іншого боку – діяльність, ініційована центральною владою в рамках Програми великих міських проєктів (Le Grand Projet Urbain), адресована 13 найбільш здеградованим містам Франції, була орієнтована переважно на фізичне оновлення міст (насамперед поліпшення житлового господарства) і лише незначно поліпшила соціально-економічний стан міських районів, що переживали деградацію [6, с.12-14]. Проте така ситуація тривала недовго, оскільки у другій половині 1990-х років було запроваджено додаткові правові та інституційні норми для полегшення економічної активізації кризових районів та подолання негативних соціальних явищ. Рішенням, яке заслуговує особливої уваги, було формування 751 міської “вразливої” зони (Zones Urbaines Sensibles), в межах яких були створені зони відновлення міст і міські вільні зони. На них

запропоновано суб'єктам господарювання звільнення від сплати прибуткового, промислового або земельного податку та значне зменшення соціальних внесків роботодавцям в обмін на призначення частини робочих місць мешканцям міських “вразливих” зон [5, с.60].

На початку XXI ст. у французькій міській політиці переважали програми ревіталізації, спрямовані на поліпшення умов проживання у міських багатоквартирних будинках. Система підтримки різних соціальних груп передбачала, що уряд та органи місцевого самоврядування взяли на себе зобов'язання вирішувати ці проблеми. Ця діяльність сприяла розвитку економіки, насамперед галузі будівництва. Утім діяльність щодо розвитку житлового господарства (знесення, будівництво, оновлення) не була пріоритетом фінансування з структурних фондів ЄС. Це вплинуло на просування комплексної політики відновлення міст, насамперед співфінансування розвитку інфраструктури й проєктів, спрямованих на економічне та соціальне відновлення здеградованих міських територій. Окрім того, європейські програми підтримки ревіталізації передбачали передачу відповідальності за відновлення міст саме на місцевий рівень, що було одним із факторів успіху таких проєктів.

Водночас головною метою французької міської політики стало підвищення суспільної згуртованості в поєднанні з поліпшенням територіальної єдності у великих агломераціях. Завдяки особливій увазі на соціальних проблемах міст, програмування процесів ревіталізації набуло партнерського характеру, об'єднавши зусилля

різних міністерств і передбачивши дієву співпрацю між урядом і органами місцевого самоврядування та представниками приватного сектора. Формування нового підходу до сталого міського розвитку супроводжували такі заходи законодавчого та інституційного характеру [5, с.57-61]:

- ухвалення наприкінці 2000 р. закону про солідарність і ревіталізацію міст (Loi Solidarité et Renouvellement Urbains), який з-поміж іншого змінив процедуру отримання дозволу на будівництво та зобов'язав кожен муніципалітет, включений до агломерації (вона має налічувати понад 50 тис. мешканців), забезпечити в розвиткових проєктах частку соціального житла на рівні 20%;

- прийняття закону про напрями, програмування та відновлення міст (Loi d'orientation et de programmation pour la ville et la rénovation urbaine, 2003 р.), який визначив пріоритетне виконання ревіталізації, акцентувавши увагу на важливості комплексного підходу, партнерства, громадської участі та прозорості діяльності, а також правової основи для подальшого функціонування міських “вразливих” зон;

- створення Національного агентства з питань відновлення міст (Agence Nationale pour la Rénovation Urbaine), яке у 2003-2013 рр. впровадило Національну програму відновлення міст; ця програма була спрямована на відродження 530 zdeградованих міських територій шляхом знесення, реконструкції або модернізації існуючої інфраструктури; також агенція координує діяльність центральних, регіональних та місцевих суб'єктів ревіталізації, а також пропонує всебічну підтримку проєктів, надаючи значні публічні та приватні фінансові ресурси;

- створення Національної обсерваторії “вразливих” зон (Observatoire National des Zones Urbaines Sensibles), яка з початку 2003 р. здійснює моніторинг результатів упровадження програм ревіталізації, систематично вимірюючи показники розвитку в кризових урбанізованих районах і порівнюючи отримані результати з відповідними показниками міських агломерацій;

- запровадження муніципальних контрактів на соціальну згуртованість (Contrats Urbains de Cohésion Sociale), які у 2007 р. замінили попереднє покоління муніципальних контрактів; контракти стосуються проєктів розвитку відповідних міських територій та програмування діяльності за п'ятьма пріоритетними напрямками: житлове господарство та навколишнє середовище, зайнятість та економічний розвиток, освіта, охорона здоров'я, попередження злочинності.

Підсумовуючи проведений аналіз, узагальнені характеристики щодо ревіталізації міст у Великій Британії та Франції представлено в табл. 1.

Висновки. Виходячи з вищевикладеного можна зробити такі висновки.

Накопичення кризових явищ розвитку міських територій спонукало центральну владу Великої Британії та Франції ініціювати процеси формування та реалізації публічної політики ревіталізації zdeградованих міських територій шляхом ухвалення відповідних законодавчих актів і програм підтримки, а також створення профільних інституцій.

Ключові характеристики ревіталізації міст у Великій Британії та Франції

№	Типова характеристика	Велика Британія	Франція
1.	Нормативно-правове забезпечення	Міська програма (Urban Programme, 1968 р.); Закон про внутрішні міські території (Inner Urban Areas Act, 1978 р.).	Програма суспільної ревіталізації територій (Développement Social des Quartiers, 1980 р.); Закон про солідарність і ревіталізацію міст (Loi Solidarité et Renouvellement Urbains, 2000 р.); Закон про напрями, програмування та відновлення міст (Loi d'orientation et de programmation pour la ville et la rénovation urbaine, 2003 р.).
2.	Ключові інституції	Національне агентство з відродження територій “Партнерство для Англії” (English Partnerships); Міністерство з питань житла, громад та місцевого самоврядування (Ministry of Housing, Communities and Local Government); Місцеві стратегічні партнерства (Local Strategic Partnerships); Урядовий фонд відновлення найбільш здеградованих територій (Neighbourhood Renewal Fund).	Міжвідомча делегація для міст (La Délégation Interministérielle à la Ville); Міжвідомчий комітет міст (Le Comité Interministériel des Villes); Національна рада міст (Le Conseil National des Villes); Міністерство міста (Ministère de la Ville); Національного агентства з питань відновлення міст (Agence Nationale pour la Rénovation Urbaine); Національна обсерваторія “вразливих” зон (Observatoire National des Zones Urbaines Sensibles).
3.	Інструменти	інтегровані програми ревіталізації міста; створення підприємницьких зон та установ міського розвитку; великі проекти будівництва; концепція архітектурно компактних міських центрів; місцеві стратегічні партнерства; європейські програми підтримки.	програми ревіталізації міста; муніципальні контракти; великі міські проекти; Національна програма відновлення міст; визначення міських “вразливих” зон (в їхніх межах зон відновлення міст і міських вільних зон); європейські програми підтримки.
4.	Основні цілі	ефективне загосподарювання раніше обжитих міських територій; поліпшення фізичної якості міських територій та просторовий розвиток; вирішення соціальних проблем; поліпшення умов функціонування публічних установ; сталий розвиток здеградованих міських територій.	фізичне оновлення міст (насамперед поліпшення житлового господарства); соціально-економічний розвиток здеградованих територій; зменшення соціальної нерівності; підвищення суспільної згуртованості в поєднанні з поліпшенням територіальної єдності у великих агломераціях; сталий міський розвиток.

Приклади Великої Британії з децентралізованою моделлю впровадження ревіталізації та Франції, у якій державна політика розвитку міських територій історично здійснюється на засадах централізації, свідчать про відсутність єдиного підходу щодо формування політики ревіталізації міст, що залежить від особливостей побудови публічної влади в кожній державі.

До розроблення та впровадження ревіталізації міст з часом усе більш активно долучаються органи місцевого самоврядування та громадськість, формуючи модель ревіталізації за принципом “знизу вгору”. В підсумку їх роль у відродженні міських територій стає ключовою і набуває інституційного відображення (наприклад, формування локальних партнерств у Великій Британії та впровадження міських контрактів у Франції).

Важливою особливістю ревіталізації міст є активне залучення представників приватного сектору та їх фінансових ресурсів до впровадження відповідних проєктів. Органи публічної влади створюють сприятливі умови для приватного інвестування у проєкти розвитку здеградованої території, задовольняючи їх інтереси (наприклад, створюючи вільні підприємницькі зони, переплановуючи території під житлові, комерційні чи офісні приміщення тощо).

Еволюція інструментів подолання кризових явищ розвитку міст у досліджуваних державах демонструє поступову зміну їхньої спрямованості від житлових питань, стимулювання розвитку підприємницької діяльності та зайнятості, поліпшення якості й доступності публічних послуг на здеградованих міських територіях до

концепції сталого розвитку міст. Це в свою чергу вимагає балансування економічних, соціальних та екологічних інтересів при плануванні розвитку урбанізованих територій.

Проведений аналіз дозволяє виокремити такі пропозиції щодо формування публічної політики ревіталізації міст в Україні, а саме:

- беручи до уваги, що за жодним центральним органом виконавчої влади України не закріплено відповідальність за формування та реалізацію державної міської політики (водночас на міських та приміських територіях держави проживає близько 70% населення), тому слід визначити це як окремих напрям діяльності Міністерства розвитку громад і територій України;

- на державному рівні розробити програмний документ, що регулюватиме державну міську політику, включаючи ревіталізацію здеградованих територій; при цьому основні засади підготовки, проведення, оцінювання ревіталізації варто закріпити в окремому нормативно-правовому акті;

- для формування партнерства публічної влади, бізнесу та громадськості з метою відродження здеградованих територій визначити впровадження ревіталізації міст – одним із завдань діяльності новостворених рад розвитку громад та територій, функціонування яких передбачено на державному та регіональному рівнях; окрім того забезпечити формування відповідних локальних партнерств на місцевому рівні;

- передбачити можливість реалізації проєктів ревіталізації міст за рахунок коштів державного бюджету, таким чином на конкурсній основі

профінансувати пілотні проекти, досвід впровадження яких може бути поширений на іншу zdegradovanu міську територію України та має пріоритетний характер;

- органам місцевого самоврядування за участю громадськості та суб'єктів господарювання забезпечити діагностику кризових явищ розвитку міст і визначення zdegradovanih територій, при плануванні та впровадженні проектів ревіталізації враховувати економічні, соціальні та екологічні чинники розвитку територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Guzik, R., & Domański, B. (2010). *Możliwości wykorzystania doświadczeń zagranicznych w zakresie rewitalizacji miast w Polsce. Założenia polityki rewitalizacji w Polsce*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 21–30.

2. Bielawska-Roepke, P. (2008). *Podjęcie zintegrowane i partycypacja w rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, Zmieniając miasto. Wokół teorii i praktyki rewitalizacji*. Economicus, Poznań.

3. Guzik, R., & Micek, G. (2009). *Rewitalizacja miast w Wielkiej Brytanii*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.

4. Crowley, L., Balaram, B., & Lee, N. (2012). *People or Place? Urban policy in the age of austerity*. The Work Foundation, London.

5. Skalski, K. (2009). *Rewitalizacja we Francji: zarządzanie przekształceniami obszarów kryzysowych w miastach*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.

6. Potts, G. (2007). *French lessons? A cross-channel look at regeneration, cohesion*

and integration. Commission on Integration and Cohesion, West Yorkshire.

7. The French Urban Regeneration Programme. A new objective for towns and cities. URL : http://www.ville.gouv.fr/IMG/pdf/regeneration_cle7ba1cc.pdf (date Views:16.06.2020).

REFERENCES:

1. Guzik, R., & Domański, B. (2010). *Możliwości wykorzystania doświadczeń zagranicznych w zakresie rewitalizacji miast w Polsce. Założenia polityki rewitalizacji w Polsce*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków, 21–30.

2. Bielawska-Roepke, P. (2008). *Podjęcie zintegrowane i partycypacja w rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich, Zmieniając miasto. Wokół teorii i praktyki rewitalizacji*. Economicus, Poznań.

3. Guzik, R., & Micek, G. (2009). *Rewitalizacja miast w Wielkiej Brytanii*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.

4. Crowley, L., Balaram, B., & Lee, N. (2012). *People or Place? Urban policy in the age of austerity*. The Work Foundation, London.

5. Skalski, K. (2009). *Rewitalizacja we Francji: zarządzanie przekształceniami obszarów kryzysowych w miastach*. Instytut Rozwoju Miast, Kraków.

6. Potts, G. (2007). *French lessons? A cross-channel look at regeneration, cohesion and integration*. Commission on Integration and Cohesion, West Yorkshire.

7. The French Urban Regeneration Programme. A new objective for towns and cities. URL : http://www.ville.gouv.fr/IMG/pdf/regeneration_cle7ba1cc.pdf (date Views:16.06.2020).